

'Lycka' leder bort från empati och motstånd: Jeremy Bentham

Jeremy Bentham lanserar lycka och njutning som liberalismens högsta värden. Och därmed som individens, organisationens och politikens högsta värden. Lycka konkurrerar inom liberal individualism med frid, harmoni och trygghet om tronen.

Enligt Bentham härskar lyckan över våra liv. Lyckan vänder oss i vissa riktningar. Lycka vänder oss bort från smärta. Det är inte säkert vi lyder lyckan. Men lyckan är enträgen. Gång på gång pockar den efter uppmärksamhet för att få peka ut riktningen.

Utifrån Bentham kan vi utforma en kritik om hur strävan efter 'lycka' vänder oss bort från befrielse och bort från empati. Denna kritik kan även riktas mot ett fokus på 'frid' i kyrkor och på harmoni i nyandlighet. Även dessa riktar oss bort från de som stör friden.

Lycka härskar

Det är främst i *Om principerna för moralen och lagstiftningen* (1789) som Bentham analyserar hur lycka härskar över oss.

"Naturen har satt människosläktet under två härskare: smärtan och njutningen. Endast de har att visa vad vi bör göra, liksom att bestämma vad vi skall göra ... De två styr oss i allt vi gör, i allt vi säger, i allt vi tänker; och varje ansträngning vi gör för att befria oss från vår underkastelse under dem kommer bara att tjäna till att bevisa och bekräfta den. En människa kan i ord låtsas avsvära sig deras makt, men i verkligheten fortsätter hon hela tiden att vara underkastad den. Nyttoprincipen erkänner denna". (Bentham 1789, 2011 s 16.)

Empati minskar lyckan

Senare i boken problematiserar Bentham empati. Sympati gentemot människor som lever i smärta och förtryck skapar smärta och konflikt även hos den som blir empatisk. Empati är att också känna smärta. Solidaritet är att göra smärtan till sitt problem. Detta minskar lyckan. Lyckan riktar oss därför bort från

empati och solidaritet.

”De smärtor, som har sitt upphov i välviljan, är de, som resulterar ur åsynen av smärtor som antas uthärdas av andra varelser. Dessa kan också kallas smärtor med upphov i sympati eller sociala känslor.” (Bentham 1789, 2011 s 38.)

Lycka riktar oss bort från befrielse

Bentham skänker oss här ett kritiskt verktyg att analysera hur lyckan under vår tid har blivit ett av de allra mäktigaste maktmedlen. Strävan efter lycka flyr bort från befrielse. Den gör organisationer och personer laglydiga.

Genom att sätta lyckan på tronen riktas vi mot lycka och bort från smärta och lidande. Lycka producerar en rörelse bort från förtryckta och förtryck, bort från sörjande och sorg. Lycka riktar oss bort från de som kämpar och bort från kamp, bort från motståndsgupper och civil olydnad. Strävan efter lycka drar oss bort från människor som lever i konflikt.

Att gå in i sorg, våld, mobbning och förtryck innebär smärta. Att ingripa gör oss sårbara. Icke-våld och politik som ingriper är osäkerhetspolitik inte säkerhetspolitik. Och sårbar, osäker politik vänder sig inte bort från smärta.

Per Herngren

2014 05 18, version 0.1

Referens

Jeremy Bentham, *Om principerna för moralen och lagstiftningen*, 1789, Nomen förlag, 2011.

Christopher Kullenberg, Benthams lyckobegrepp, *Intensifier*, 2014.

Tack till Christopher Kullenberg för att lyfta fram dessa intressanta Jeremy Bentham citat.